

บทนำ

ความเป็นมาของโครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง

โครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง เป็นโครงการร่วมกันของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์ ๒/

๑. เพื่อพัฒนาท้องถิ่นบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง โดยปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชาวชนบททั้งในด้านเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การอาชีพ สุขภาพอนามัย การศึกษา และองค์กรทางสังคม เพื่อให้ชาวชนบทสามารถช่วยตนเองและสร้างความก้าวหน้าให้แก่ตนเองได้

๒. เพื่อสร้างแบบแผนการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ สำหรับบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง และหาวิธีดำเนินงาน การพัฒนาชนบทแบบเบ็ดเสร็จที่มีประสิทธิภาพ สำหรับใช้ในการพัฒนาชนบท ซึ่งอาจนำไปใช้ปฏิบัติในท้องถิ่น ใดๆ ใดด้วย

๓. เพื่อหาความรู้ถึงสภาพที่แท้จริงและความเป็นไปในชนบท ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ทางวิชาการแก่ทั้งสามมหาวิทยาลัย

โครงการนี้ได้เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๑๓ โดยได้แบ่งระยะการดำเนินงานของโครงการออกเป็น ๓ ระยะคือ ๒/

๑. ระยะที่หนึ่ง จากเดือนมกราคม ๒๕๑๓ ถึง พฤษภาคม ๒๕๑๔ เป็นระยะหาข้อมูลพื้นฐาน เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยราชการ อำเภอ และจังหวัด ในท้องที่เขตโครงการ และการออกแบบสอบถาม ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเกษตร การสาธารณสุข อนามัยและสังคม ใช้สำรวจทั่วบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง นอกจากนั้นยังมีการสำรวจลักษณะของดินที่ใช้ในการเพาะปลูกอีกด้วย วัตถุประสงค์ของการสำรวจวิจัยใน

๒/ โครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง เอกสารเผยแพร่ ๒๕๑๔ หน้า ๒

๒/ โครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง เรื่องเดิม หน้า ๒ - ๓

ระยะที่หนึ่งคือ การวิจัยสภาพทั่วไปของท้องที่บริเวณลุ่มน้ำแม่กลองทุก ๆ ตำบลที่กล่าวมาแล้ว เพื่อให้เป็นหลักการในการดำเนินงานขั้นต่อไปในระยะที่สอง

๒. ระยะที่สอง จากเดือนมิถุนายน ๒๕๑๘ ถึง เดือนมิถุนายน ๒๕๒๐ เป็นระยะทดลองปฏิบัติงานการพัฒนาชนบทในท้องที่ที่คัดเลือก เพื่อทดลองปฏิบัติการ ๖ ท้องที่ เพื่อศึกษากระบวนการในการพัฒนาชนบท และหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุด ตลอดจน จินตนาการวิจัยปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหาลักษณะที่อาจเกิดขึ้นในการทำงานพัฒนาชนบท โดยมีความมุ่งหมายที่จะเสนอแบบวิธีการสำหรับพัฒนาบริเวณลุ่มน้ำแม่กลองในทางรัฐบาลพิจารณา ดำเนินการต่อไป

๓. ระยะที่สาม เริ่มในปี ๒๕๒๐ จะเป็นระยะที่ทางราชการเห็นชอบด้วย กับแบบวิธีการที่โครงการเสนอรัฐบาล โดยความร่วมมือของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ จะเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชนบทบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง โดยทั้งสามมหาวิทยาลัยจะให้ความร่วมมือทางด้านเทคนิค ผู้ชำนาญ ตลอดจนการประเมินผลเป็นระยะ ๆ ต่อเนื่องกันไป

บริเวณของโครงการและท้องที่ทดลองปฏิบัติงาน ๒/ โครงการพัฒนาชนบท ลุ่มน้ำแม่กลองมีขอบเขตอยู่ในบริเวณระหว่างลุ่มน้ำแม่กลอง เป็นที่ราบลุ่มอยู่ในเขตโครงการ เอนกประสงค์แม่กลองใหญ่ของกรมชลประทาน มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้นประมาณ ๒.๒๕ ล้านไร่ มีประชากรอย่างน้อยประมาณ ๑.๕ ล้านคน (พ.ศ. ๒๕๑๕) ครอบคลุมบริเวณถึง ๒๕ อำเภอ ในจังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี ราชบุรี เพชรบุรี กาญจนบุรี สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม สำหรับท้องที่ทดลองปฏิบัติงานของโครงการนี้ทั้งหมด ๖ แห่ง กระจาย อยู่ในเขตต่าง ๆ ของโครงการคือ เขตหนึ่ง ตำบลชำแระ สร้อยฟ้าและหนองแกดง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เขตสอง มี ๒ แห่ง ที่ตำบลบางไทรป่า อำเภอ บางเลน จังหวัดนครปฐม และที่ตำบลคูทอง อำเภอคูทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เขตสาม ตำบลดงกระบี่ อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เขตสี่ ตำบลหนองชุมพล อำเภอ เขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และตำบลวังมะนาว อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี และ

เขตหา ตำบลคอนเจดีย์ อำเภอพนมทวน และตำบลทุ่งทอง อำเภอทามวง จังหวัด
การญจนบุรี

ความสำคัญของการศึกษาเรื่องแบบแผนและผลการทำงานนอกไรนา

จากรายงานการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ในเขตโครงการพัฒนาชนบท คู่มแม่
น้ำแมกลอง พบว่ามีครัวเรือนเกษตรกรในบริเวณนี้ปลูกข้าวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ
๕๕.๕๕ ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกพืชที่สำคัญบางชนิด รองลงมาคืออ้อย คิดเป็นร้อยละ
๑๔.๒๔ ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกพืชสำคัญ และอีกร้อยละ ๖.๐๗ ปลูกพืชไร่ที่สำคัญ
บางชนิด (พืชที่สำคัญในการศึกษานี้มี ๑๓ ชนิดคือ ขวานาคำ ขวานาหวาน ข้าวไร
ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว อ้อย ละหุ่ง มันสำปะหลัง งา และทานตะวัน)
เขต ๒ และเขต ๔ เป็นเขตที่มีการปลูกข้าวคิดเป็นร้อยละ ๕๓ และ ๘๓.๖๘ ของครัวเรือน
เกษตรกรที่ปลูกพืชที่สำคัญตามลำดับ สำหรับเขต ๑ และ เขต ๕ เป็นเขตที่มีครัวเรือนเกษตรกร
ปลูกอ้อยเป็นจำนวนมาก คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๔๘ และ ๔๕.๘๒ ตามลำดับ (ดูตาราง
ที่ ๑.๑)

ถ้าพิจารณาเฉพาะที่ดินที่ไ้ปลูกข้าว อ้อย และพืชไร่ที่สำคัญบางชนิดจะพบว่าที่
ดินที่ไ้ปลูกขวานาคำ ร้อยละ ๓๔.๕๕ ไ้ปลูกขวานาหวานหรือข้าวไร ร้อยละ ๔๑.๖๖
ไ้ปลูกอ้อย ร้อยละ ๒๑.๕๔ และร้อยละ ๒.๑๓ ไ้ปลูกพืชไร่สำคัญชนิดอื่น แต่ถา
พิจารณาเป็นรายเขตจะพบว่า เขต ๒ และเขต ๔ ไ้ที่ดินปลูกขวานาคำสูงสุด ถึง
ร้อยละ ๖๑.๕๒ และ ๘๕.๓๗ ของที่ดินปลูกพืชเหล่านี้ ภายในเขตตามลำดับ อ้อยเป็น
พืชที่นิยมปลูกมากที่สุดในเขต ๑ และเขต ๕ คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖๘ และ ๕๗.๗๐ ของ
ที่ดินที่ไ้ปลูกพืชเหล่านี้ ตามลำดับ (ดูตารางที่ ๑.๒)

อ้อยที่ปลูกในเขตโครงการฯ มีความสำคัญเป็นอันดับสอง รองจากข้าว แต่
เป็นเขตที่มีการปลูกอ้อยมากที่สุดในประเทศไทย คือ ประมาณร้อยละ ๖๑ ของพื้นที่ปลูก

ตารางที่ ๑.๑ รอยละของครัวเรือนที่ปลูกข้าว ข้าว และพืชไร่สำคัญบางชนิด

เขต	ข้าว	ข้าว	พืชไร่สำคัญบางชนิด
รวม	๕๘.๘๕	๑๘.๒๘	๖.๐๓
๑	๘๔.๘๓	๓๓.๘๘	๓.๑๐
๒	๘๓.๐๐	๐.๐๐	๓.๐๐
๓	๘๘.๘๖	๐.๕๖	๓.๘๕
๔	๘๓.๖๘	๕.๖๖	๘.๕๑
๕	๕๑.๕๓	๔๕.๕๖	๒.๕๕

ที่มา : โครงการพัฒนาชนบทศูนย์แม่ฮ่องสอน รายงานการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน
ในเขตโครงการพัฒนาชนบทแม่ฮ่องสอน พ.ศ. ๒๕๑๓ ตารางที่

สำนักหอสมุด

ตารางที่ ๑.๒ รอยละของที่ดินที่ไปปลูกข้าว อ้อย และพืชไร่สำคัญบางชนิด

เขต	ชานาคำ	ชานาหวานหรือข้าวไร่	อ้อย	พืชไร่บางชนิด
รวม	๓๘.๘๘	๔๑.๖๖	๒๑.๕๘	๒.๑๓
๑	๓๒.๕๕	๑๒.๗๕	๕๒.๒๘	๒.๔๒
๒	๖๑.๕๒	๓๘.๒๕	๐.๐๐	๐.๒๓
๓	๑๗.๕๓	๗๘.๐๓	๐.๑๖	๓.๒๘
๔	๘๕.๓๗	๘.๘๗	๓.๖๖	๒.๐๖
๕	๘.๖๑	๓๑.๓๘	๕๗.๗๐	๑.๓๕

ที่มา : โครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง รายงานการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน
ในเขตโครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง พ.ศ. ๒๕๑๗ ตารางที่
๕ - ๕ หน้า ๘๒

ชำนาญการหอสมุด

อ้อยทั้งประเทศ และการปลูกอ้อยในเขตนี้นับวันจะมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ

เนื่องจากการปลูกและตัดอ้อยต้องใช้แรงงานมากโดยแรงงานเหล่านี้ จะได้จากเกษตรกรที่ผลิตพืชผลเกษตรอื่น ๆ โดยเฉพาะชาวนาในบริเวณใกล้เคียง และได้จากชาวชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การจ้างแรงงานในการขุดอ้อยดังกล่าวขอมันเป็นผลต่อการใช้แรงงานผลิตพืชอื่น ๆ อัตราค่าจ้างและรายได้ของเกษตรกรจากการออกไป รับจ้างทำงานนอกไรนาของตนเอง จากรายงานของหน่วยอาจารย์ - นิสิตนักศึกษา ในท้องที่ต่าง ๆ ในเขตโครงการคือ อำเภอโพธาราม อำเภอบางเลน อำเภอพนมทวน และอำเภอคูทอง แสดงให้เห็นว่านอกฤดูไถหว่าน และเก็บเกี่ยว เกษตรกรจะออกไปทำงานในไร่อ้อยกันเกือบหมดทั้งหมู่บ้านจะเหลือแต่คนแก่และเด็ก ๆ ฝ่่ายานเท่านั้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษาเกี่ยวกับแบบแผนและผลการทำงานนอกไรนา

จากสภาพดังกล่าวข้างต้นการวิจัยเรื่องนี้จึงมีวัตถุประสงค์ คือ

๑. ศึกษาถึงสภาพการใช้แรงงานทั้งในไรนาของเกษตรกรเองและออกไปรับจ้างทำงานนอกไรนาในระยะเวลา ๑ ปี ทั้งนี้เพื่อให้ทราบว่าเกษตรกรในท้องที่เขตโครงการฯ ได้ใช้กำลังแรงงานที่มีอยู่ทั้งหมดในครอบครัวไปอย่างไร มีการออกไปรับจ้างทำงานนอกไรนามากน้อยเพียงใด มีการว่างงานหรือทำงานไม่เต็มที่ในระยะเวลาใดเวลาหนึ่งหรือไม่ และมีการขาดแคลนแรงงานในช่วงเวลาที่เกษตรกรทำการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวพืชผลเกษตรในไรนาของตนเองหรือไม่ การทราบข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์มากในการส่งเสริมการปลูกพืชหมุนเวียน ส่งเสริมเทคโนโลยีในการผลิตพืชผลเกษตร ตลอดจนการส่งเสริมทางการศึกษาและสุขภาพอนามัย

๒. ศึกษาถึงขนาดและรายการรายได้ รายจ่ายต่าง ๆ ของเกษตรกรในช่วงเวลา ๑ ปี ทั้งนี้เพื่อให้ทราบว่าในช่วงเวลา ๑ ปี เกษตรกรมีรายได้จากแหล่งไหนบ้าง และปริมาณรายได้มากน้อยเพียงใดทั้งรายได้จากการผลิตพืชผลเกษตรในไรนาของตนเอง

และรายได้จากการไปรับจ้างทำงานนอกไรนา ทางด้านรายจ่ายเพื่อให้ทราบว่าเกษตรกร
ได้ใช้รายได้ทั้งหมดไปอย่างไร เช่น การลงทุนในการผลิตพืชผลเกษตร การบริโภคใน
ครอบครัว การศึกษาของบุตร และการใช้จ่ายในประเพณีต่าง ๆ ตลอดจนเงินออม หรือ
การกู้หนี้ยืมสิน ถ้ารายได้ไม่พอกับรายจ่าย เป็นต้น

๓. เนื่องจากในเขตโครงการฯ มีโรงงานน้ำตาลและมีการปลูกอ้อยเป็น
จำนวนมาก จึงมีการจ้างทำงานในโรงงานน้ำตาลและในไร่อ้อยเป็นจำนวนมากด้วย การ
จ้างงานในเขตไร่อ้อยนี้ จะมีผลอย่างสำคัญต่อสภาพการใช้จ่ายแรงงาน และรายได้ของ
เกษตรกรในเขตโครงการฯ จุดมุ่งหมายของงานวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะประเมินความต้องการ
แรงงานในเขตไร่อ้อย และอัตราค่าจ้างในการจ้างงานในไร่อ้อยด้วย

๔. ศึกษาอัตราค่าจ้างที่ได้รับจากการออกไปรับจ้างทำงานนอกไรนา
และการจ้างทำงานในไรนา ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงอัตราค่าจ้าง อันเป็นผลเนื่องมา
จากการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ และอุปทานของแรงงานด้วย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์หาตัวประสมดังกล่าว ผู้
ทำวิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นส่วนใหญ่ โดยมีแบบสอบถาม ๒ ประเภท คือ แบบสอบถาม
ชาวไร่อ้อย และแบบสอบถามเกษตรกรในเขตทดลองของโครงการฯ ในการกรอกแบบสอบถาม
ชาวไร่อ้อย ได้ให้นักศึกษาเป็นผู้สัมภาษณ์ชาวไร่อ้อย นักศึกษาเป็นผู้จัดพิมพ์แบบสอบถาม
เอง และใช้เวลาสอบถามครั้งเดียว แต่ตามข้อมูลตลอดทั้งปีส่วนการกรอกแบบสอบถาม
เกษตรกรได้ใช้เจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ที่พักอาศัยอยู่กับชาวบ้านในเขตทดลองของ
โครงการฯ เป็นผู้สอบถามชาวบ้านและบันทึกข้อมูลในแบบสอบถาม ซึ่งจะมีการสอบถาม
เพื่อบันทึกข้อมูลเดือนละครั้ง รวมเป็น ๑๒ ครั้ง ตลอดทั้งปี

ส่วนจำนวนครอบครัวเกษตรกรตัวอย่าง แยกได้เป็น ชาวไร่ร้อยละ ๒๕ ครอบครัว เกษตรกรในเขตทดลองแต่ละ ๒๕ ครอบครัว มีเขตทดลองทั้งหมด ๖ เขต รวมเป็นครัวเรือน ตัวอย่างทั้งหมด ๑๕๐ ตัวอย่าง ซึ่งเกษตรกรครัวเรือนตัวอย่างนี้จะกระจัดกระจายอยู่ในตำบลที่เป็นท้องที่ปฏิบัติงานของโครงการฯ

ปัญหาเกี่ยวกับข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์งานวิจัยนี้ แตกต่างไปจากข้อมูลที่คาดหวังไว้ว่าจะได้รับ คือ จำนวนแบบสอบถามครัวเรือนตัวอย่างในเขตทดลอง ที่มีข้อมูลสมบูรณ์จริงๆ มีเพียง ๕๕ ตัวอย่าง เท่านั้น (ประมาณ ร้อยละ ๓๕ ของจำนวนแบบสอบถามที่คาดหวังไว้จะได้รับ) ส่วนแบบสอบถามชาวไร่ร้อยละ ๒๕ ตัวอย่าง

สำหรับปัญหาหรือข้อบกพร่องต่าง ๆ มีอยู่หลายประการ คือ

๑. เนื่องจากการจัดบันทึกข้อมูลในแบบสอบถามเกษตรกร ในเขตทดลอง จะทำเดือนละครั้งดังโลกดวามาแล้ว ฉะนั้นแบบสอบถามทั้งหมดจะเก็บไว้ที่บ้านเกษตรกร ตัวอย่าง หรือเก็บไว้ที่บ้านของเกษตรกรที่เจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ไปพักอาศัยอยู่ด้วย เมื่อเกิดเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ทางโครงการฯ ได้เรียกเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ที่อยู่ในท้องที่เขตทดลองกลับโดยรีบด่วน ทั้งนี้เพราะ จะไม่ปลอดภัยหลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ก็ไม่สามารถเข้าไปในท้องที่เขตทดลองได้อีกเลยเป็นเวลานาน และเมื่อสามารถเข้าไปในพื้นที่ได้ก็พบว่าแบบสอบถามที่เก็บไว้ในเขตทดลอง อำเภอยาย้อย และอำเภอโพธาราม รวมจำนวน ๕๐ ชุด ได้ถูกชาวบ้านเผาทิ้งทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากหลังเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ได้มีเจ้าหน้าที่ทางอำเภอดังกล่าวเขาไปตรวจคนและสอบสวนชาวบ้านที่เจ้าหน้าที่ของโครงการฯ เคยเขาไปพักอาศัยอยู่ ชาวบ้านจึงรีบเผาเอกสารของโครงการฯ ทิ้งเสียก่อน เพื่อป้องกันการถูกกล่าวหาเป็นคอมมิวนิสต์

๒. เนื่องจากเกษตรกรยังไม่มีการจดบันทึกข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
กับการทำการเกษตรของตน และมักจะจำข้อมูลสถิติต่าง ๆ ไม่ค่อยได้เมื่อเวลาผ่านไปนาน
ฉะนั้น เพื่อความถูกต้องของข้อมูลผู้วิจัยจึงออกแบบสอบถามให้มีการจดบันทึกเป็นรายเดือน
ดังกล่าว โดยให้เจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ที่พักอาศัยอยู่กับชาวบ้านในเขตคลองของ
โครงการฯ เป็นผู้จดบันทึกไปปรากฏว่าการเริ่มทำโครงการ ระยะเวลาที่ ๒ ได้ใช้เวลาไปกว่า
กำหนด (เริ่มจริง ๆ ในเดือนตุลาคม ๒๕๑๔) และเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ในเขต
ทดลองแต่ละเขตก็เริ่มทำงานได้จริง ๆ ไม่พร้อมกัน โดยเฉพาะที่หน่วยทดลอง อำเภอ
บางเลน เริ่มไคช้ากว่าที่อื่น ๆ มากทำให้ข้อมูลที่จะจดบันทึกในแบบสอบถามล่าช้าไปหลาย
เดือน เมื่อเกิดเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม จึงปรากฏว่าการจดบันทึกข้อมูลที่สำเร็จแล้วมี
เพียง ๗ เดือน เท่านั้น จึงไม่สามารถนำแบบสอบถามของหน่วยทดลองนี้มาวิเคราะห์
ได้เลย นอกจากเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการประกอบอาชีพการเกษตรทั่ว ๆ ไปเท่านั้น

๓. ถึงแม้จะมีการจดบันทึกข้อมูลเป็นรายเดือนและผู้จดบันทึกจะเป็นเจ้า-
หน้าที่ของโครงการฯ ที่พักอาศัยอยู่ในเขตทดลองของโครงการฯ ก็ตาม ก็ปรากฏว่าต้อง
มีการตรวจแก้ความถูกต้องของข้อมูลที่จดบันทึกไว้ด้วย สาเหตุเนื่องจากทั้งเจ้าหน้าที่
ของโครงการฯ และเกษตรกร ตัวอย่าง มีความเข้าใจคำถามในแบบสอบถามบางราย
การผิดไป ซึ่งจะพบข้อผิดพลาดนี้เมื่อได้นำข้อมูลนั้นมาคำนวณเบื้องต้นแล้ว การคำนวณ
ข้อมูลในงานวิจัยนี้ ได้ทำการภายหลังเกิดเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ซึ่งเมื่อพบข้อผิดพลาด
ของข้อมูลก็ไม่สามารถกลับไปในหมู่บ้าน เพื่อตรวจแก้ข้อมูลให้ถูกต้องได้จึงต้องตัด
แบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์เหล่านั้นทิ้งไป ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้น ๑๖ ชุด

รายละเอียดในการศึกษา

รายงานการวิจัยเรื่องนี้ทั้งหมด ๒ บท โดยมีบทที่ ๑ เป็นบทนำ บทที่ ๒
ศึกษาถึงลักษณะการประกอบอาชีพของเกษตรกร คือ การกสิกรรมที่เป็นพืชล้มลุก ได้แก่
การทำนา การปลูกพริก มะเขือ ยาสูบ และมะพร้าว ซึ่งเป็นไม้ยืนต้น การปลูกสัตว์

ได้แก่ การเลี้ยงสุกร และการประมง ได้แก่การเลี้ยงปลาน้ำจืด การศึกษาเกี่ยวกับการผลิตสินค้าเกษตรดังกล่าว จะพิจารณาตั้งแต่การเริ่มเตรียมการเพาะปลูก หรือเตรียมการเลี้ยงสัตว์ การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อขายซึ่งเป็นขั้นตอนการการผลิตขั้นสุดท้าย

บทที่ ๓ จะศึกษาถึงสภาพเงินได้และรายจ่ายของเกษตรกร ทางด้านเงินได้ ได้แก่พิจารณาเงินได้ของครัวเรือนในรอบ ๑ ปี โดยควมามีจำนวนไม่น้อยเพียงใด และแหล่งของเงินได้มาจากทางไหนบ้าง เช่น เงินได้จากการประกอบอาชีพหลัก เงินได้จากการทำงาน และเงินได้จากแหล่งอื่น ๆ ทางด้านรายจ่ายได้พิจารณาการจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรในรอบ ๑ ปี เช่นเดียวกัน โดยควมามีจำนวนรายจ่ายไม่น้อยเพียงใด และแยกพิจารณาเป็นรายจ่ายเกี่ยวกับการลงทุนประกอบอาชีพหลัก รายจ่ายในการเดินทางไปรับจ้าง รายจ่ายเกี่ยวกับค่าอาหารในครัวเรือน ค่าเช่าเรียนบุตร ค่าทำบุญ และรายจ่ายในการจัดงานพิธีต่าง ๆ เช่น งานบวช งานศพ งานแต่งงาน รายจ่ายเกี่ยวกับการซื้อสินทรัพย์ถาวร เช่น ซื้อที่ดิน สัตว์ใช้งาน ซื้อเครื่องจักรเครื่องมือ และรายจ่ายเกี่ยวกับดอกเบี้ยเงินกู้ ในตอนท้ายของบทนี้ได้พิจารณาเกี่ยวกับดุลของครัวเรือนเกษตรกร โดยควมว่าเกษตรกรมีรายได้พอกับรายจ่ายหรือไม่ในรอบ ๑ ปี การลงทุนประกอบอาชีพหลักจะได้กำไรหรือขาดทุนไม่น้อยเพียงใด และถ้าพิจารณาเฉพาะรายได้จากอาชีพหลักอย่างเดียว เกษตรกรจะขาดดุลในครัวเรือนไม่น้อยเพียงใด

บทที่ ๔ ศึกษาถึงการจ้างงานในการผลิตอ้อยและน้ำตาลทราย โดยเริ่มพิจารณาตั้งแต่การปลูกอ้อย การบำรุงรักษาอ้อย การตัดอ้อย และการขนอ้อยขึ้นรถบรรทุก ประเมินความต้องการแรงงานในการผลิตอ้อยต่อไร่และความต้องการแรงงานในการผลิตอ้อยในเขตโครงการฯ การหาจ้างแรงงาน แหล่งที่มาของแรงงาน อัตราค่าจ้างในการทำงานในไร่อ้อย และความต้องการแรงงานในโรงงานน้ำตาลทั้งในฤดูเก็บอ้อย และนอกฤดูเก็บอ้อย

บทที่ ๕ พิจารณาเกี่ยวกับอัตราจ้าง โดยแยกพิจารณาอัตราจ้างทำงาน
ในโรงนาและออกไปรับจ้างทำงานนอกโรงนาทั้งเป็นสมาชิกการเกษตร และไม่ใช่คน
การเกษตร การพิจารณาเรื่องดังกล่าวได้แยกพิจารณาเกี่ยวกับอัตราจ้างตามประเภท
ของงานที่ทำ อัตราจ้างและการจ้างงานในระยะเวลาดังกล่าว ของเกษตรกรในท้องที่
ตำบลกกระบับ ตำบลอุทอง และตำบลคอนเจ๊กย์ เปรียบเทียบความแตกต่างของ
อัตราจ้างในท้องที่ดังกล่าว และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอัตรา
จ้างในภาคการเกษตรกับอัตราจ้างขั้นต่ำ

บทที่ ๖ เป็นบทสรุปและเสนอแนะ

ชำนาญ หอสมุด